

با یاد محرم دل ما می جوشد
تا خون شهید کربلا می جوشد

تا هست خدا خون خدا می جوشد
داغ غم او، همیشه عالم سوز است

محرم از نگاه قرآن کریم

ماه محرم، اگر با این عنوان در قرآن مجید نیامده است. و لیکن در قرآن، آیات چندی است که درباره ماه های حرام و لزوم حرمت آن ها نازل شده است .

به گزارش رهیاب/ماه محرم، اگر با این عنوان در قرآن مجید نیامده است. و لیکن در قرآن، آیات چندی است که درباره ماه های حرام و لزوم حرمت آن ها نازل شده است. ماه محرم نیز از جمله ماه های حرام است که در آیات قرآن کریم به آن ها پرداخته شده است .

در این جا آیه هایی را که درباره ماه های حرام وارد شده اند، اشاره کرده و به ترجمه و شرح اجمالی آن ها می پردازیم :

جعل الله الكعبة البيت الحرام قياما للناس و الشهر الحرام و الهدى و... ۱

خداوند متعال، کعبه را که خانه حرام است و هم چنین ماه حرام و قربانی را برای برپایی مردم (و معیشت آنان) قرار داده است در این آیه، خداوند متعال فلسفه حرمت حج و ماه حرام را بیان نموده است و آن، عبارت است از معیشت و امنیت مردم در پناه آن ها و تاثیر آن ها بر اصلاح جامعه .

اگر مردم، حرمت خانه خدا و ماه های حرام را نگه نداند و دائم در جنگ، تجاوز و حرمت شکنی باشند، همانند اقوام و ملل پیشین . به نابودی و هلاکت خواهند رسید و با دست خود، یک دیگر را به فنا و فراموشی می سپارند

امنیت و آسایش مردم در ماه های حرام و ایام حج، موجب تقویت روابط اجتماعی و انسانی شده و مردم را به هم دلی و هم سوئی .سوق می دهد و آنان را از پراکندگی و خواری، به عزت و سربلندی می رساند

یا ایها الذین آمنوا لا تحلوا شعائر الله و لا الشهر الحرام... ۲

ای کسانی که ایمان آورده اید، شعائر الهی و ماه حرام را بر خود حلال و مباح نسازید

این آیه، بنا به نقل برخی از مفسران ۳ در روز فتح مکه، خطاب به مسلمانان فاتح نازل شد و به آنان فرمان داد که پس از پیروزی بر مشرکان، شعائر الهی و ماه های حرام را نادیده نگیرند و بسان گذشته، نسبت به آن ها پای بند و متعهد باشند

بنابراین، اگر آنان به مشرکانی برسند که آداب جاهلیت را در زیارت خانه خدا انجام می دهند، نسبت به آنان عصبانی نشده و آنان را به قتل نرسانند. زیرا در خانه امن الهی و در ماه حرام قرار دارند

فسیحوها فی الارض اربعه اشهر و اعلموا انکم غیر معجزی الله و ان الله مخزی الکافری ۴

چهار ماه (به دور از جنگ و خون ریزی) در زمین سیر و سیاحت کنید (و مراسم حج خود را به راحتی به جای آورید) و بدانید که شماها نمی توانید بازدارنده از خواست خدا باشید و به درستی که خداوند متعال، کافران را خوار می کند

در این آیه، خداوند سبحان مردم را در استفاده بهینه از ماه های حرام، از جمله سیر و سیاحت، زیارت و انجام مراسم حج فرا خواند و آنان را به این امر تشویق کرده است و یادآوری نمود که اگر بدخواهان و کافران بخواهند این آزادی را از مردم بگیرند، از سوی خداوند متعال به خواری و نابودی مبتلا می گردند

یسئلونک عن الشهر الحرام قتال فیه، قل قتال فیه کبیر و صد عن سبیل الله و کفر و به و المسجد الحرام و اخراج اهله منه اکبر عند الله، و الفتنه اکبر من القتل... ۵

ای محمد) از تو درباره جنگ در ماه حرام پرسش می کنند، در پاسخ آنان بگو: جنگ و درگیری در این ماه، (گناهی) بزرگ و (بازدارنده از راه خدا و موجب کفر به (نعمت های) خدا و مسجدالحرام است. (ولی) اخراج اهالی (مسلمان) این شهر، در نزد خدا گناهش بزرگتر است و دسیسه کردن (مشرکان از جهت گناه بزرگتر از قتل است .

این آیه، به صراحت تمام حرمت ماه حرام را بیان کرده است و واجب الاحترام بودن آن را به همه انسان ها گوش فرموده است . از سیاق آیه دانسته می شود که کافران و مشرکان قریش نیز برای ماه های حرام، احترام ویژه ای قائل بوده و جنگ و درگیری را در آن ها ناروا می شمردند .

شأن نزول این آیه درباره دسته ای از مسلمانان به فرماندهی عبدالله بن جحش اسدی است که برای ردیابی و تعقیب کاروانی از قریش، مرتکب کشتن یکی از مشرکان در ماه حرام شدند .

ماجرا از این قرار بود که دو ماه پیش از جنگ بدر، یک دسته هفت نفری از مسلمانان برای تعقیب کاروانی از مشرکان که از شام عازم مکه بود، از سوی پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم مأموریت یافتند .

آنان، کاروان را یافته و پنداشته بودند که در روزهای آخر جمادی الآخر بسر می برند و هنوز ماه رجب که یکی از ماه های حرام است، فرا نرسیده است .

به همین جهت با مشرکان درگیر شده و در این میان، یک تن از مشرکان به نام عمرو بن حضرمی کشته و دو نفر دیگر به نام های حکم بن کیسان و عبد الله بن مغیره، اسیر شدند و یکی از آنان به نام مغیره بن عثمان، از چنگ مسلمانان گریخت و این خبر ناگوار را به مشرکان مکه رسانید .

جنگجویان مسلمان، اسیران و غنایم را به مدینه منتقل کرده و ماجرا را به عرض پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم رسانیدند. پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم از کردار آنان ناراحت شد و آنان را نکوهش کرد و فرمود: به خدا سوگند من شما را امر به جنگ با آنان نکرده بودم .

جنگجویان چون ناخرسندی پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم را دیدند، از کرده خود پشیمان شدند .

مشرکان، این حادثه را دست آویزی قرار داده و پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم و مسلمانان را متهم به حرمت شکنی ماه حرام نمودند .

آنان، پیکی به نزد رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم در مدینه اعزام کرده و به صورت اعتراض و انتقاد به آن حضرت گفتند: آیا در ماه حرام، جنگ و نبرد جایز است؟

در پاسخ آنان، نازل شد و جواب آنان را به روشنی بیان کرد .

خداوند متعال به آنان پاسخ داد که جنگ در این ماه حرام است ولی شما نیز حرمت شکنی کرده و اهالی مکه را به جرم مسلمانی از خانه و شهرشان که برای همه باید محل امن و آسایش باشد، اخراج نمودید. گناه دسیسه های شما بزرگتر و بیشتر است از کشته شدن یک نفر مشرک به طور اشتباهی در نبرد با مسلمانان. ۶

۷- الشهر الحرام بالشهر الحرام و الحرامات قصاص فمن اعتدى عليكم فاعتدوا بمثل ما اعتدى عليكم... ۷

ماه حرام در برابر ماه حرام است و حرمت (شکنی)ها را قصاص می باشد. پس کسی که بر شما تجاوز و دست درازی کرد، شما نیز به اندازه تجاوزش، بر او دست درازی کنید .

مراد از شهر حرام در این آیه، ماه ذی قعدة است که در این ماه، رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم و مسلمانان مدینه در سال هجری جهت انجام عمره، عازم مکه گردیدند ولی مشرکان مکه، مانع ورود آنان شده و خود را برای نبرد با آنان آماده کرده بودند. سرانجام، کارشان به صلح انجامید که معروف به «صلح حدیبیه» شده است. ۸

مشرکان می دانستند که رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم و مسلمانان پیرو آن حضرت، حرمت ماه های حرام را نگه می دارند و در این ماه ها به کارزار و جنگ با دشمنان خود نمی پردازند .

به همین جهت در صدد برآمده تا از تعهد دینی و شرعی مسلمانان سوء استفاده کرده و آنان را غافل گیر و در این ایام بر آن ها هجوم آورده و کارشان را یکسره سازند .

خداوند متعال، توطئه های شیطانی مشرکان را نقش بر آب کرد و به پیامبرشان وحی نمود که ماه حرام را در برابر ماه حرام است. اگر مشرکان حرمت آن را شکستند و اقدام به تجاوز و جنگ کردند، بر مسلمانان واجب است با آنان مقابله به مثل نمایند. با نزول این آیه، حربه مشرکان از دست شان گرفته شد و بار دیگر در برابر پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم به ضعف و انفال رسیده و به ناچار با آن مصالحه کردند .

فاذا انسلخ الاشهر الحرم فاقتلوا المشركين حيث وجدتموهم... ۹

آن گاه که ماه های حرام به پایان رسد، هر کجا مشرکان را یافتید با آنان مبارزه کنید

مشرکان و کافران شبه عربستان، صحنه را بر مسلمانان تنگ کرده و از هر سو با آنان دشمنی می نمودند و گاهی اقدام به هجوم و آزار مسلمانان می کردند. مسلمانان به ستوه آمده و از رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم درخواست کردند که به آنان اجازه نبرد با مشرکان را بدهد. خداوند متعال آنان را امر به صبر نمود و فرمود که حرمت ماه های حرام را نگهدارید و پس از پایان این ماه ها، پاسخ آنان را بدهید و هر کجا آنان را یافتید، با آنان مبارزه و نبرد کنید

ان عدة الشهور عند الله اثنا عشر شهرا في كتاب الله يوم خلق السماوات و الارض منها اربعة حرم، ذلك الدين القيم فلا تظلموا فيهن انفسكم. ۱۰

به راستی تعداد ماه ها در نزد خدا، دوازده ماه است. (و این) در کتاب خدا است از روزی که آسمان ها و زمین را آفرید. چهار ماه از آن ها (ذی قعدة، ذی حجه، محرم و رجب) حرام می باشند. این است آیین استوار. پس در آن ماه ها بر خود ستم روا مدارید. از این آیه، استفاده می گردد از هنگامی که خدای سبحان، زمین و آسمان ها را آفرید و کرات آسمانی؛ از جمله ماه را در گردش به دور زمین به حرکت در آورد، زمان را به سال و سال را به دوازده ماه، به تعداد منازل ماه، محدود و مشخص کرد و پیامبران الهی نیز بر اساس آن عمل کرده و اعمال و عبادات خویش (مانند روزه و حج) را تعیین می نمودند.

هم چنین در این آیه، به حرمت چهار ماه از سال و لزوم نگهداری احترام آن ها به صراحت بیان شده است و این که شکستن حرمت آن ها و اقدام نمودن به جنگ و خون ریزی در این مدت، ستم بر بشریت است .

مراد از «کتاب الله» در این آیه، لوح محفوظ است و هم چنین در کتاب هایی که بر پیامبران پیشین نازل شده اند، مطالب مزبور بیان شده اند . ۱۱

انما النسبی زیاده فی الکفر به الذین کفروا یحلونه عاما و یحرمونه عاما لیوا طئول عدة ما حرم الله فیحوا ما حرم الله زین لهم سوء اعمالهم. ۱۲

همانا فراموشی در کفر (عصر جاهلیت)، بسیار بود که به واسطه آن گمراهی می شدند آنانی که کفر ورزیده بودند، به طوری که سالی را حلال و سالی را حرام می شمردند تا پای مال کنند شمار آن چه را که خدا حرام کرده است. پس آنان، حلال می شمردند آن چه (ماه هایی) را که خدا حرام کرده بود. (بدین ترتیب) کردار زشت شان بر آنان آراسته می گردید .

با توجه به اینکه حرمت ماه های حرام از یادگارهای پیامبران بزرگ الهی از جمله حضرت ابراهیم علیه السلام و فرزندش اسماعیل علیه السلام بود و عرب ها خود از پای بند سنت آبا و اجدادی خویش می دانستند، بدین جهت نمی توانستند به راحتی از این سنت الهی، یعنی پاس داشت ماه های حرام سرپیچی کنند. زیرا در آن صورت، حج ناامن می شد و رغبت سایر عرب ها به شرکت در مراسم حج از بین می رفت .

در نتیجه عرب های مکه علاوه بر این که اعتبار و سیادت خود را از دست می دادند، از درآمدهایی که از بابت حاجیان و زائران نصیب آنان می گردید، محروم می شدند .

به این جهت، تلاش همگی آنان بر نگهداری حرمت ماه های حرام و ایام حج بود .

ولی در برخی از سال ها که میان قبایل و و طوایف حجاز، نبرد و درگیری هایی روی می داد، شکیبایی آنان و پذیرفتن آتش بس و متارکه جنگ در سه ماه پشت سر هم (ذی قعدة، ذی حجه و محرم)، بر ایشان دشوار بود و در صدد گریز از آن بر می آمدند. ۱۳
آنان برای گریز از این مشکل، دست به حيله هایی زدند که مورد مذمت و سرزنش قرآن و مسلمانان قرار گرفتند .

یکی از حيله های آنان، این بود که گفتند: ماه های ذی قعدة و ذی حجه، حرام و ماه محرم حلال گردد و پس از آن، ماه صفر حرام شود، تا میان ذی حجه و صفر، یک ماه فرصت تجاوز و خون ریزی یکدیگر را داشته باشند .

ترفند دیگر آنان، این بود که در هر سال، در یک ماه مراسم حج را به جا می آورند. مثلا دو سال پشت سر هم، در ماه ذی قعدة، دو سال پشت سر هم در ماه ذی حجه و دو سال پشت سر هم در ماه محرم، مراسم حج را انجام می دادند و بقیه ماه های را برای خود حلال می شمردند .

بدین طریق، ماه های حرام و ایام حج را دستخوش هوا و هوس خویش قرار داده بودند. عرب های مکه، یک سال پیش از حجه الوداع، مراسم حج را در ذی قعدة انجام دادند و در سالی که پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله و سلم برای آخرین بار به زیارت خانه خدا مشرف شد و سفرش به حجه الوداع معروف گردید، مراسم حج در ذی حجه قرار گرفت .

در همین سال، رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم ضمن خطبه ای فرمود: همانا زمان، به مانند هیاتی که خدا در آفرینش آسمانها و زمین، به وجود آورد بر می گردد. به این صورت که هر سال، دوازده ماه دارد و چهار ماه از آنها حرام است که سه ماه پشت سر هم (ذی قعدة، ذی حجه و محرم) و چهارمین ماه (رجب) میان جمادی و شعبان قرار گرفته است. ۱۴
از آن هنگام، مراسم حج همه ساله در ذی حجه برگزار می گردد. ولی سه ماه دیگر نیز از ماه های عبادت، زیارت و حج خانه خدا (به صورت عمره و مفرده) بوده و نگهداری حرمت آنان، بر همگان لازم و واجب است .

عاشورا طبق نقل کلینی و ابن شهر آشوب در مناقب، و شیخ مفید و ارشاد در روز شنبه دهم محرم، و طبق نقل شیخ طوسی و علامه مجلسی و سید بن طاووس و طبری روز دوشنبه دهم محرم، و بر اساس گفته مرحوم سپهر در ناسخ و فرهاد میرزا در قمعام در روز جمعه دهم محرم سال ۶۱ هجری بوده است . ۱۵

و طبق محاسبه دانشمندان در زمان فتحعلی شاه محرم سال ۶۱ هجری برابر بوده با شهریور سال ۵۹ هجری شمسی و بلندی روز در آن زمان سیزده ساعت و سی هشت دقیقه بوده است. ۱۶

اما آن روز آن ساعات به ظاهر گذشت و تمام شد ولی آثار و عظمت عاشورا آنچنان زمین و زمان و قلب ها را فتح کرده که هر روز بیش از پیش زنده تر، پررونق تر می درخشد و همچنان به پیش می رود. خالی از لطف نیست که گوشه ای از اعترافات برخی دانشمندان را درباره عظمت عاشورا مورد اشاره قرار دهیم .

پروفسور ادوارد براون درباره عاشورا می گوید :

آیا قلبی پیدا می شود که با شنیدن حادثه غمبار کربلا دچار غم و اندوه نگردد، حتی غیر مسلمانان؟ آری کسی نمی تواند پاکی روحی این جنگ اسلامی را که تحت لوای اسلام انجام گرفت انکار کند . ۱۷

عاشورا از دیدگاه دکتر ژوزف فرانسوی

او در کتاب «اسلام و اسلامیان» می نویسد: پس از واقعه کربلا پیروان علی(ع) بر آشفته و وقت را غنیمت شمرده مشغول پیکار شدند... و عزاداری برپا کردند و کار به جایی رسید که شیعیان عزاداری حسین بن علی(ع) را جزء مذهب خود قرار دادند و از آن زمان تاکنون به پیروی از نیت‌های بزرگان دین که آنها دوازده نفر از اولاد رسول(ص) می باشند و گفتار و رفتار و کردار هر یک از آنها در ردیف گفتار و کردار خدا و رسول(ص) و هم سنگ قرآن می باشد در عزاداری امام حسین(ع) شرکت کرده و رفته رفته یکی از ارکان مذهب شیعه قرار گرفته است ترقیات سریع السیری که شیعیان در اندک مدتی کردند می توان گفت در دو قرن دیگر عدد آنها بر سایر فرقه های مسلمانان بیشتر خواهد شد و علت این امر به واسطه عزاداری امام حسین است

امروز در هیچ نقطه از جهان نیست که برای نمونه حداقل دو یا سه نفر شیعه نباشند که برای امام حسین(ع) عزاداری نمایند... باید اعتراف کرد که شیعیان از بذل جان و مال خود در راه مذهب و سوگواری امام حسین دریغ نداشته اند.» ۱۸

نظر ناپلئون بناپارت در مورد عاشورا

او می گوید: «ما اگر وقتی کاری اجتماعی یا سیاسی داشته باشیم، باید دهها هزار کارت چاپ کرده و با چه زحماتی توسط نفراتی آن کارت‌ها را به اشخاص داده، تازه از ده هزار، هزار نفر حاضر می شوند و کار هم ناتمام می ماند. لکن این مسلمانان و شیعیان با نصب یک پرچم سیاه بر درب یک خانه که می گویند می خواهیم برای امام حسین(ع) مجلس عزا برپا کنیم، دهها هزار نفر در ظرف دو ساعت در مجلس عزای امام حسین(ع) بدون کارت حاضر می شوند و تمام مسائل اجتماعی و سیاسی و مذهبی خود را در آن مجلس حلّ و فصل می نمایند.» ۱۹

محرم از دیدگاه معصومین (علیهم السلام)

با توجه به این اعتراف و آثار گرانسنگ عاشورا خوب است مروری به روایات داشته باشیم و عظمت عاشورا را از دیدگاه معصومان باز خوانی نماییم .

عاشورا رمز برتری امت پیامبر کرم(ص)

همچنان که پیامبر خاتم بر ادیان دیگر برتری و فضیلت دارد، امت پیامبر خاتم نیز «امت وسط» و «خیر الامم» است و در این برتری اموری نقش دارند از جمله مسئله عاشورا است که در روایت ذیل بدان اشاره شده است .

در حدیث مناجات حضرت موسی(ع) با خداوند آمده است که حضرت موسی به درگاه خداوند متعال عرضه داشت: پروردگارا چرا امت محمد(ص) را بر سایر امتهای برتری دادی؟! خداوند فرمود: به خاطر ده خصلت. موسی(ع) عرض کرد: آن ده خصلت چیست تا به بنی اسرائیل دستور دهم انجام دهند؟

خطاب رسید ان ده خصلت عبارتند از: نماز، زکات، روزه، حج، جهاد، جمعه، جماعت، قرآن، علم و عاشورا. «قال موسی یا ربّ و ما عاشوراء؟ قال: البكاء و التباکی علی سبط محمد(ص) و المراثیة و العزاء علی مصیبة ولدالمصطفی؛ موسی عرض کرد پروردگارا عاشورا چیست؟ فرمود: گریه کردن یا تباکی کردن و روضه خوانی و عزاداری بر مصیبت فرزند مصطفی(ع) است .

ای موسی! در آن زمان هیچ بنده ای نیست که گریه یا تباهی کند در عزای فرزند پیامبر (یعنی حسین بن علی) مگر این بهشت برای او حتمی است و هیچ بنده ای نیست که مقداری از مالش را در راه محبت فرزند پیامبر (ص) انفاق کند از طریق طعام دادن یا غیر آن مگر این که خداوند متعال در دنیا به هر دره‌می هفتاد درهم به او برکت عنایت می‌کند و سرانجام به فضل خدا وارد بهشت می‌شود و گناهانش آمرزیده می‌گردد.

به عزت و جلالم قسم «ما من رجلٍ او امرأةٍ سال و دمع عینیه فی یوم عاشوراء، قطرةً واحدةً آلا و کتب له اجر مائة شهیدٍ ۲۰ که هیچ مرد و زنی نیست که در روز عاشورا و غیر عاشورا (برای امام حسین(ع)) قطره اشکی بریزد مگر این که برای او ثواب صد شهید نوشته می‌شود.

عاشورا و کربلا در کلام پیامبر اکرم(ص)

روایات متعددی در منابع شیعه و اهل سنت از پیامبر اکرم(ص) درباره شهادت امام حسین(ع) و عاشورای او نقل شده است که فقط به یک روایت از طریق اهل سنت اکتفا می‌کنیم عایشه می‌گوید: «روزی جبرئیل بر رسول خدا(ص) نازل شد و به آن حضرت وحی نمود حسین نزد پیامبر(ص) وارد شد و از شانه و پشت آن جناب بالا می‌رفت و بازی می‌کرد. جبرئیل گفت: «یا محمد! انّ امتک ستفتن بعدک و یقتل ابنک هذا من بعدک؛ ای محمد! به زودی امت تو فتنه می‌کنند و این فرزند کوچک تو را پس از تو خواهند کشت آنگاه جبرئیل دست برد و خاک سفید رنگی آورد و گفت فرزندت در این سرزمین که نام آن «طف» است کشته می‌شود پس از آنکه جبرئیل از نزد رسول خدا(ص) رفت، آن حضرت در حالی که خاک را در دست داشت و گریه می‌کرد بر گروهی از یارانش که ابوبکر، عمر، علی(ع) (۲۱)، حذیفه، و عمار و ابوذر در بین آنها حضور داشتند وارد شدند و فرمود:

اخبرنی جبرئیل ان ابنی الحسین یقتل بعدی بارض الطف و جائنی بهذه التربة فاخبرنی ان فیها مضجعه؛ جبرئیل به من خبر داده است که فرزندم حسین پس از من در سرزمینی به نام طف کشته می‌شود و این خاک را به من نشان داده که محل شهادت و قبر او در این خاک خواهد بود.» ۲۲

گریه علی(ع) بر کربلا و عاشورا

روایات متعددی از امیرمؤمنان نقل شده است در مورد کربلا و عاشورا، تنها در منابع اهل سنت از عبدالله بن نجی، اصیغ بن نباته شعبی و... روایاتی در این زمینه نقل شده است. از جمله ابن عباس می‌گوید: «همراه علی(ع) در جنگ صفین از سرزمین نینوا گذشتیم به من فرمود: ای ابن عباس آیا این سرزمین را می‌شناسی؟ عرض کردم خیر ای امیرمؤمنان حضرت فرمود: اگر مانند من آن را می‌شناختی از اینجا عبور نمی‌کردی مگر آن که مانند من می‌گریستی آنگاه شروع به گریه کرد تا آنجا که اشک محاسن (مبارک) حضرت را فرا گرفت و بر سینه مبارکش جاری شد. ما نیز با آن حضرت گریستیم. حضرت علی(ع) فرمود: شگفتا ما را با آل ابوسفیان و آل حرب و حزب شیطان و اولیای کفر، چه کار! در همین حال فرمود: «صبراً یا اباعبدالله...» ای اباعبدالله (الحسین) صبر و مقاومت کن. آنگاه بسیار گریست و ما نیز با او گریستیم تا آنجا که حضرت به صورت به زمین افتاد و از هوش رفت» ۲۳

عاشورا از نگاه امام حسن (ع)

بعد از شهادت حمزه سیدالشهدا رسم بر این بود که در مدینه در هر عزاداری اول برای حمزه سیدالشهدا گریه می کردند، این رسم ادامه داشت تا امام حسین (ع) به شهادت رسید، از آن به بعد مردم برای آن حضرت گریه می کردند، اما امام حسن مجتبی (ع) در سخت ترین لحظه مصیبت خویش هنوز امام حسین (ع) به شهادت نرسیده به یاد عاشورای آن حضرت گریست .

ابن نما می گوید: امام حسن مجتبی (ع) در بستر بیماری قرار گرفته بود. حسین بن علی (ع) برای عیادت برادر آمد، وقتی وارد اطاق شد و برادرش را در تب و تاب دید بنا کرد گریه کردن امام مجتبی (ع) فرمود: برای چه گریه می کنی؟! اظهار داشت برادرم! چرا گریه نکنم و حال آن که شما را مسموم و مرا بی برادر کرده اند.

امام مجتبی (ع) فرمود: برادرم مرا به زهر می کشند در حالی که تمام وسائل حاضر است (آب بخواهم آماده است، شیرخواهم آماده است و... برادران و خواهران همگی اطراف من جمعند) اما «لایوم کیومک یا ابا عبدالله» هیچ روزی مانند روز (عاشورای) تو نیست روزی که سی هزار نفر از کسانی که خود را امت جدّمان می دانند تو را محاصره می کنند و بر کشتن تو همت می گمارند تا تو را بکشند و خونت را بریزند و زن و فرزندان را اسیر نمایند، و مال و اموال را به غارت برند، در این هنگام لعنت خدا بر بنی امیه روا گردد و آسمان و زمین و حیوانات دریایی و صحرائی بر تو خواهند گریست .

عاشورا از نظر امام سجاد (ع)

حضرت سجاد (ع) که خود از نزدیک شاهد حوادث عاشوراء بود هرگز آن را فراموش نکرد و تا آخر عمر برای حوادث آن اشک ریخت و دیگران را نیز تشویق می کرد، هرگاه چشمش به غذا و آب می افتاد گریه می کرد. روزی یکی از خدمتگزاران آن حضرت عرض کرد: آیا هنوز زمان پایان حزن و اندوه شما فرا نرسیده است. فرمود: وای بر تو! یعقوب دارای دوازده فرزند بود خداوند یکی از آنان را از جلوی چشمش دور و پنهان کرد. چشمان یعقوب از اندوه سفید شد در حالی که یوسف زنده بود. اما من در جلو چشمانم شاهد بودم که پدرم، برادرم، عمویم هفده تن از اهلیتیم و گروهی از یاران پدرم را به قتل رساندند، و سرهایشان را از تن جدا کردند آنوقت چگونه اندوه من به پایان برسد علاوه بر آن در کربلا ناموس اهلیت به اسارت رفت که این داغ را هرگز نمی شود فراموش کرد. ۲۴ و همچنین نقل شده است که امام سجاد (ع) به عبیدالله بن عباس بن علی نگاه کرد و اشکش جاری شد سپس فرمود: «هیچ روزی سخت تر از روز احد برای رسول (ص) نبود که در آن روز عمویش حضرت حمزه، شیر خدا و شیر رسول خدا (ص) کشته شد و بعد از آن روزی سخت تر از روز موته نبود که پسر عمویش جعفر بن ابی طالب کشته شد.

سپس فرمود: هیچ روزی مثل (روز عاشورا) روز امام حسین (ع) نیست (چرا که) سی هزار نفر که به گمان خود امت پیغمبر (ص) بودند، جمع شدند و هر یک قربةً الی الله برای کشتن پسر پیغمبر (ص) خود را آماده کرده بودند، در حالی که آن حضرت آنها را نصیحت و موعظه کرد، اما نصیحت پذیر نشدند تا این که او را از راه دشمنی، مظلومانه کشتند.» ۲۵

و در ماه مبارک رمضان نیز حضرت هنگام افطار به یاد روز عاشورا می افتاد و می فرمود: «وا کربلا واکربلا» و این جمله را همواره تکرار می کرد که «کشته شد پسر رسول خدا در حالی که خایف بود! کشته شد پسر رسول خدا در حالی که تشنه بود» این جملات را آنقدر تکرار می کرد و گریه می کرد که لباسش بر اثر اشک خیس می شد. ۲۶

عاشورا از نگاه امام باقر(ع)

وضعیت استبدادی حاکمان بنی امیّه باعث شده بود که در دوران امام باقر(ع) به صورت علنی از عاشورا تجلیل نشود، بلکه مجبور بودند مجالس عزاداری و گرامیداشت عاشورا را در خفا و با حضور افراد خاصی برگزار نمایند. آن حضرت از شعرای آن زمان از جمله کمیت بن زید اسدی (م ۱۲۶ هـ.ق) دعوت می گرفت تا اشعاری در عزا و مصائب اهل بیت بخواند

مالک جهنی می گوید: امام باقر(ع) درباره عاشورا فرمود: در روز عاشورا برای امام حسین(ع) مجلس عزا برپا نموده و بر مصائب آن حضرت همواره با اعضای خانواده گریه کنید و در این جهت غم و اندوه خود را آشکار نمایید و در دیدار با یکدیگر تعزیت بگوئید (به این صورت): «اعظم الله اجورنا بمصابنا بالحسین(ع) و جعلنا و ایاکم من الطالبین بثاره مع ولیّه الامام المهدی من آل محمد(ص)؛ هر کس این عمل را انجام دهد برای او در نزد خدا ثواب دوهزار حج و عمره و جهاد در رکاب رسول خدا و امامان راشدین ضمانت می کنم.» ۲۷

در یکی از مجالس عزا با حضور امام باقر(ع) کمیت شعر می خواند تا رسید به این بیت :

«بین غوغاء امّیه و طعامٍ
و قتیل بالطف غودرمنه»

امام باقر(ع) گریه زیادی کرد و آنگاه فرمود: «اگر سرمایه ای داشتیم در پاداش این شعر کمیت به او می بخشیدیم اما جزای تو همان دعایی است که رسول خدا(ص) درباره حسان بن ثابت شاعر معروف صدر اسلام فرمودند که همواره به خاطر دفاع از ما اهل بیت مورد تأییدات فرشته روح القدس خواهی بود.» ۲۸

در حدیث دیگری از آن حضرت نقل شده است که «پدرم امام زین العابدین هرگاه محرم فرا می رسید کسی او را خندان نمی دید و پیوسته در غم و اندوه بود تا روز عاشورا و وقتی که عاشورا فرا می رسید آن روز، روز مصیبت و گریه و غم و اندوهش بود.» ۲۹

امام به علقمه فرمود: «تا می توانی در آن روز(عاشورا) برای رفع نیاز خود از منزل خارج مشو چرا که روز نحسی است و خواسته انسان برآورده نمی شود. و اگر هم برآورده شود در آن خیر و برکتی نخواهد بود و نیز در این روز برای منزل خود غذا ذخیره نکن، که اگر ذخیره کردی خیر و برکتی نخواهد داشت.» ۳۰

شیخ طوسی می گوید امام باقر(ع) وظیفه ما را در روز عاشورا چنین بیان می کند: «کسی که دور از کربلا قرار دارد (جهت زیارت) کافی است که به سوی کربلا اشاره نماید و سلام و درود بفرستد و در دعا و نفرین کشندگان شهدای کربلا بکوشد، آنگاه دو رکعت نماز بپا دارد باید این اعمال را پیش از زوال خورشید انجام دهد و سپس از آن اهل خانه را جمع کند و مجلس عزا برگزار نماید و بر آن حضرت همگی بگریند.»

عاشورا از دیدگاه امام صادق(ع)

امام صادق(ع) درباره اهمیت عاشورا ترویج و تبلیغ آن، عزاداری و گریه در آن سخنان فراوانی دارد که به نمونه هایی اشاره می شود

عبدالله بن سنان می گوید: روز عاشورا خدمت امام صادق(ع) رسیدم در حالی که آن بزرگوار را در حالتی از غم و اندوه مشاهده کردم که اشک از چشمان مبارکش مانند مروارید جاری بود عرض کردم یابن رسول الله، خداوند چشمان شما را نگریند، برای چه گریه می کنید؟! فرمود: آیا از اهمیت امروز غافل؟ و نمی دانی که در چنین روزی چه گذشته عرض کرد: ای آقای من درباره روزه امروز چه می فرمایید؟ فرمود: امروز را بدون نیت روزه بدار ولی به آخر نرسان یعنی یک ساعت به غروب مانده با آب افطار کن، چون در این وقت، جنگ از آل رسول برطرف شد و آن فتنه بزرگ فرو نشست... راوی می گوید: پس از بیان مطالب (فوق) امام صادق(ع) سخت گریست که محاسن شریفش تر شد ۳۱

و همچنین عبدالله بن فضل هاشمی می گوید: بر امام صادق(ع) وارد شدم و عرض کردم، یابن رسول الله چرا روز عاشورا را روز حزن و اندوه و گریه نامیده اند؟ و اهمیتی که برای عزاداری امام حسین(ع) در این روز وارد شده، در روز رحلت پیامبر اکرم(ص) و علی(ع) و فاطمه زهرا(س) و امام حسن مجتبی(ع) چنین اهمیتی وجود ندارد؟ حضرت فرمود: «آن یوم الحسین(ع) اعظم». «مصیبه من جمیع سایر الايام؛ براستی که روز شهادت امام حسین(ع) از همه روزها بزرگتر است

ای عبدالله بدان که «آل عبا» پنج تن بودند و زمانی که پیامبر اکرم(ص) از دنیا رفت، مردم خود را به چهارنفر (باقی مانده) تسلی می دادند و چون فاطمه زهرا شهید شد، مردم به دیدار امیرالمؤمنین و حسن و حسین(ع) دل خوش بودند. و هنگامی که علی(ع) به شهادت رسید، دل گرمی مردم به امام حسن و امام حسین(ع) بود. و بعد از شهادت امام حسن(ع) مردم به وجود امام حسین(ع) دلشاد بودند، ولی هنگامی که امام حسین(ع) به شهادت رسید. گویا پنج تن «آل عبا» در آن روز یکبار شهید شدند، زیرا امام حسین(ع) یادگار همه آنان بود، از این جهت عظمت سوگواری او بیشتر است. ۳۲

و زینب(س) نیز در روز عاشورا به همین مطلب اشاره کرد آنگاه که فرمود: «الیوم مات جدی و ابی و امی و اخی؛ امروز (با شهادت امام حسین(ع)) جدّم (رسول خدا)، پدرم (علی(ع)) و مادرم(زهرا) و برادرم (حسن(ع)) از دنیا رفتند

و همین طور از زید شحام نقل شده است که «همراه جماعتی از اهل کوفه در خدمت امام صادق(ع) بودیم یکی از شعرای عرب به نام جعفر بن عفال وارد شد. آن حضرت او را احترام نمود و در نزدیک خود جای داد. آنگاه فرمود: ای جعفر! عرض کرد لبیک! به فدایت گردم فرمودند: به من گفته اند که تو اشعار نیکی درباره حسین(ع) سروده ای عرض کرد: آری. فرمود: اشعار خود را بخوان او شعری خواند و امام و اطرافیان می گریستند. به گونه ای که قطرات اشک بر صورت و محاسن آن حضرت جاری بود سپس حضرت فرمودند: ای جعفر! فرشتگان الهی حضور دارند و صدای تو را شنیدند و چنان که ما گریه کردیم، آنها نیز گریه کردند، بلکه بیشتر از (آن). خداوند در این برای تو بهشت را واجب کرده و تو را ببخشد.» ۳۳

اهمیت عاشورا از نگاه امام هفتم(ع) ۳۴

دوران امام کاظم(ع) دوران فشار و مراقبت بنی عباس بود از این رو آن حضرت بیشتر زندگی خود را در زندان سپری کرد. عزاداریها رونق و نمودی نداشت، با این حال با فرا رسیدن ایام عاشورا آن حضرت محزون و غمناک بود و آن روز را روز غم و اندوه می دانست. امام رضا(ع) می فرماید: «با فرا رسیدن ماه محرم پدرم موسی بن جعفر(ع) با چهره خندان دیده نمی شد و حزن و اندوه سراسر وجودش را فرا می گرفت «فاذا كان الیوم العاشر منه كان ذلک الیوم، یوم مصیبه و حزنه و بکائه؛(۳۵) آن روز روز مصیبت، اندوه و گریه آن حضرت بود

اهمیت عاشورا از نگاه امام هشتم(ع)

امام رضاع(ع) فرمودند: «هر کس روز عاشورا به دنبال انجام کارها و حوائجش نرود، خداوند حوائج دنیا و آخرت او را برآورده می سازد و نیز اگر کسی روز عاشورا را روز حزن و اندوه قرار دهد، خداوند عزّ و جلّ روز قیامت را روز شادی و سرورش قرار خواهد داد و در بهشت چشمانش به دیدار ما روشن خواهد شد. لیکن اگر کسی روز عاشورا را روز برکت و کسب و کار قرار دهد و برای خان اش چیزی در آن روز ذخیره کند آنچه ذخیره کرده برکت نخواهد داشت.» ۳۶

دعبل خزاعی از شعرای بزرگ و علاقمند به اهل بیت پیامبر(ص) است وی در سال ۱۹۸ در شهر مرو به خدمت امام رضاع(ع) رسید. او می گوید: در شهر مرو بر آقایم علی بن موسی الرضاء وارد شدم در حالی که یاران آن حضرت پیرامون او نشسته بودند حزن و اندوه از چهره امام پیدا بود. با ورود من فرمود: خوشا بحالت ای دعبل که ما را به وسیله دست و زبانت یاری می نمای! آنگاه مرا احترام نموده و در نزد خود جای داد، فرمود: دوست دارم که برای من شعر بگویی، این روزها، روز حزن و اندوه ما اهل بیت(ع) و روز شادی دشمنان ما بویژه بنی امیّه است. پس از آن حضرت رضاع(ع) پرده ای را جهت حضور خانواده در مصیبت جدّشان حسین(ع) آویزان کرد و به من فرمود: ای دعبل مرثیه سرایی کن. تا تو زنده هستی یاور و ستایشگر اهل بیت پیامبر(ص) خواهی بود! آنگاه گریستم به گونه ای که قطرات اشک بر صورت جاری شد و این شعر را سرودم

و قدمات مات عطشاناً بشط الفرات
افاطم لو خلت الحسین مجدلاً

امام رضاع(ع) و خانواده و فرزندان آن حضرت به شدت گریستند.» ۳۷

امام جواد، امام هادی، امام حسن عسکری (ع) و امان زمان (عج) و عزاداری بر حسین علیه السلام

در عصر امام جواد(ع) عزاداری برای امام حسین(ع) به صورتی آشکار در منازل علویان برگزار می شد، اما پس از معتصم عباسی .جانشینان وی از اقامه عزاداری و حتی از زیارت قبور امامان و شهدای کربلا به شدت جلوگیری می کردند

امام هادی(ع) در محیط خفقان آور زندگی می کرد و متوکل عباسی - حاکم وقت - دشمنی خاصی با امام و شیعیان آن حضرت داشت، وی به اندازه ای در زشتکاری پیش رفت که قبر امام حسین(ع) را ویران ساخت و آثار آن را از بین برد.

ابوالفرج اصفهانی می گوید: «متوکل نسبت به خاندان ابوطالب بسیار سخت گیر بود و به شدت از رفتار و اعمال علویان مراقبت می کرد، بغض و کینه فراوانی از ایشان در سینه داشت و بر این اساس تهمت‌های ناروایی به آنان نسبت می داد.

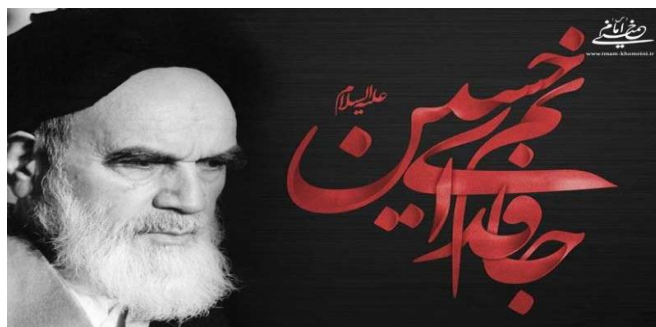
سخت گیری متوکل به جایی رسید که هیچ یک از خلفای پیشین به اندازه وی تندروی نکرده بودند و به دستور او قبر امام حسین(ع) را تخریب کردند به طوری که هیچ آثاری از آن بر جای نماند و پاسگاههایی در مسیر قبر آن حضرت قرار داده بود تا هر کس را که به زیارت آن حضرت می رود دستگیر و مجازات نمایند.»

این وضعیت تا عصر امامت امام حسن عسکری(ع) استمرار داشت اما شیعیان و علویان هرگز ترس به خود راه ندادند و همواره در طول تاریخ با ستمگران اموی و عباسی مبارزه خواه از دل مبارزه مثبت و یا منفی، از راه زیارت قبور و نفرین بر کشدگان آنان یا از راه عزاداری و گریه بر مظلومیت شهیدان به ویژه شهدای کربلا .

بی شک امام زمان(عج) سیره پدران بزرگوار خود را در راه بزرگداشت عاشورا استمرار بخشیده و بر جدّ بزرگوارش حسین بن علی(ع) شب و روز گریه می کند، چنان که در زیارت ناحیه مقدسه آمده است: «لاندبنک صباحاً و مساءً ولابکین علیک بدل الدموع دماً؛ هر صبحگاه و شامگاه بر تو (ای جدّ بزرگوار) می گریم و (اگر اشکم تمام شود) بدل اشک خون از چشمانم جاری می شود.»

محرم و عاشورا از منظر امام خمینی

گریه کردن بر عزای امام حسین، زنده نگه داشتن نهضت و زنده نگه داشتن همین معنا که یک جمعیت کمی در مقابل یک امپراطوری بزرگ ایستاد، دستور است. صحیفه امام، ج ۱۰، ص: ۳۱۵

ماه محرم، ماه پیروزی خون بر شمشیر. ماه قیام عدالت در مقابل باطل و ظلم. ماهی که برای نسل های پس از آن الگوی عملی و نقشه ی راه پیروزی در مقابل باطل و باطلیان است. امام خمینی(س) ابر مردی است در عصر حاضر که با الگو پذیری از نهضت عاشورا و عاشورائیان این حقیقت گویا را به منصف ظهور گذاشت و موید آن «هر چه داریم از محرم و صفر است» در بیانات ایشان؛ مجموعه ای از سخنان امام خمینی(س) به مناسبت شروع ماه عزاداری سید و سالار شهیدان علیه السلام تقدیم می شود.

محرم ماهی است که عدالت در مقابل ظلم و حق در مقابل باطل قیام کرده، و به اثبات رسانده که در طول تاریخ، همیشه حق بر باطل پیروز شده است .

محرم ماهی است که به وسیله سید مجاهدان و مظلومان اسلام زنده شد و از توطئه عناصر فاسد و رژیم بنی امیه ، که اسلام را تا لب پرتگاه برده بودند ، رهایی بخشید

این خون سیدالشهداء است که خونهای همه ملت های اسلامی را به جوش می آورد .

ماه محرم برای مذهب تشیع ، ماهی است که پیروزی ، در متن فداکاری و خون به دست آمده است .

محرم ماه نهضت بزرگ سید شهیدان و سرور اولیای خداست که با قیام خود در مقابل طاغوت ، تعلیم سازندگی و کوبندگی به بشر داد و راه فنای ظالم و شکستن ستمکار را به فدایی دادن و فدایی شدن دانست و این، خود سرلوحه تعلیمات اسلام است برای ملتها تا آخر دهر .

با حلول ماه محرم ، ماه حماسه و شجاعت و ماه فداکاری آغاز شد . ماهی که خون بر شمشیر پیروز شد . ماهی که قدرت حق ، باطل را تا ابد محکوم و داغ باطله، برجبه ستمکاران و حکومت‌های شیطانی زد . ماهی که به نسلها، در طول تاریخ ، راه پیروزی بر سرنیزه را آموخت ؛ ماهی که شکست ابر قدرتها را در مقابل کلمه حق ، به ثبت رساند . ماهی که امام مسلمین ، راه مبارزه با ستمکاران تاریخ را به ما آموخت .

سید الشهداء را کشتند ، اسلام ترقی اش بیشتر شد .

سید الشهداء سلام الله علیه با همه اصحاب و عشیره اش قتل عام شدند ، لکن مکتب شان را جلو بردند .

شهادت حضرت سیدالشهدا ، مکتب را زنده کرد .

تمام این وحدت کلمه ای که مبدا پیروزی ما شد ، برای خاطر این مجالس عزا و تبلیغ و ترویج اسلام شد . این مجالس سوگواری و این مجالس بزرگداشت سید مظلومان و سرور آزادگان ، که مجالس غلبه سپاه عقل بر جهل ، و عدل بر ظلم ، و امانت بر خیانت ، و حکومت اسلامی بر حکومت طاغوت است ، بهتر است محرم هر چه با شکوهتر و فشرده تر برپا شود و بیرقهای خونین عاشورا به علامت حلول روز انتقام مظلوم از ظالم ، هر چه بیشتر افراشته شود.

ماه محرم، ماهی است که مردم آماده‌اند برای شنیدن مطلب حق.

گریه کردن بر عزای امام حسین، زنده نگه‌داشتن نهضت و زنده نگه‌داشتن همین معنا که یک جمعیت کمی در مقابل یک امپراطوری بزرگ ایستاد، دستور است .

باید سینه زدن هم محتوا داشته باشد .

عاشورا روز عزای عمومی ملت مظلوم است ، روز حماسه و تولد جدید اسلام و مسلمانان است.

نگاهی کلی به شخصیت امام حسین علیه‌السلام در کلام امام راحل قدس سره

بخشی از صفات و ویژگی‌های سید الشهداء بیان شده که گویای چهره‌ی آن حضرت از منظر ایشان است .

۱- قیام برای خدا

سید الشهداء علیه‌السلام با چند نفر از اصحاب، چند نفر از ارحامشان، از مخدراتشان قیام کردند. چون قیام لله بود، اساس سلطنت « آن خبیث را در هم شکستند.»

۲- مسؤولیت‌پذیری

البته آنکه از همه‌ی (انبیا و اولیا) بارزتر و معروف‌تر است، سید الشهداء علیه‌السلام است. اگر وضع تفکر سید الشهداء مثل بعضی « مقدسین زمان خودش بود، آنها طرحشان این بود که بماند همان جوار حضرت رسول صلی‌الله‌علیه‌وآله و عبادت کند. اگر وضع تفکر مولی هم این بود، کربلایی پیش نمی‌آمد؛ یک راحت‌طلبی بود و کناره‌گیری از جامعه و دعا و ذکر بود، لکن وضع تفکر جور دیگری بود.»

۳- شهادت طلبی

هر چه روز عاشورا، سید الشهداء علیه السلام به شهادت نزدیک تر می شد، افروخته تر می شد. جوانان او مسابقه می کردند برای این « که شهید شوند. همه می دانستند که بعد از چند ساعت دیگر شهیدند.»

۴- صبر و استقامت

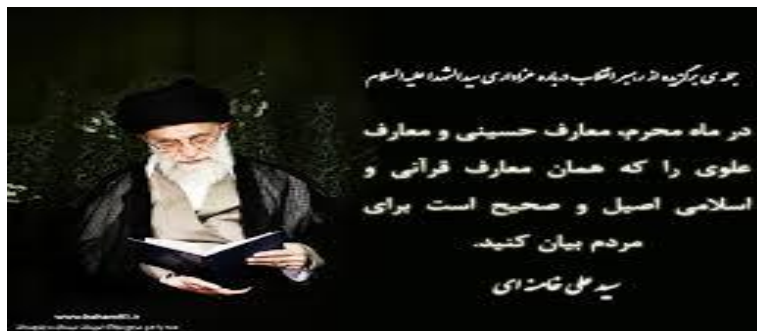
ناراحت و نگران نشوید، مضطرب نگردید، ترس و هراس را از خود دور کنید. شما پیرو پیشوایانی هستید که در برابر مصائب و فجایع صبر و استقامت کردند، که آنچه ما امروز می بینیم نسبت به آن چیزی نیست. پیشوایان بزرگوار ما، حوادثی چون روز عاشورا و شب یازدهم محرم را پشت سر گذاشته اند و در راه خدا یک چنان مصائبی را تحمل کرده اند.»

۵- تجلیات عرفانی وجود مقدس امام حسین علیه السلام

یکی از جنبه های بارز شخصیت حسین بن علی علیه السلام، جنبه های عرفانی و ملکوتی وجود ایشان است که در کلام امام خمینی قدس سره مورد اشاره قرار گرفته است:

و ما که تابع حضرت سید الشهداء هستیم، باید ببینیم که ایشان چه وضعی در زندگی داشت، قیامش، انگیزه اش، نهی از منکر بود « که هر منکری باید از بین برود. من جمله قضیه ی حکومت عدل، جور، حکومت جور باید از بین برود. از آن طرف وقتی که مناجاتشان را می بینیم، مناجاتی که در ماه شعبان هست و من در نظر ندارم که در هیچ یک از ادعیه گفته شده باشد که ادعیه مال همه ی ائمه است. این دعای شعبان، مناجات شعبان، مناجات همه ی ائمه است و در این، مسائل بسیار هست، معارف بسیار هست و ادب این که انسان چه جور باید با خدای تبارک و تعالی مناجات کند

بیانات مقام رهبری درباره محرم و عزاداری

عاشورا؛ روح انقلاب اسلامی ایران: در مورد مساله محرم و عاشورا، باید بگویم که روح نهضت ما و جهتگیری کلی و پشتوانه پیروزی آن، همین توجه به حضرت ابی عبدالله (علیه الصلواتوالسلام) و مسایل مربوط به عاشورا بود. ۶۸/۵/۱۱

الهام امام خمینی از نهضت عاشورا: در دو فصل، امام (ره) مساله نهضت را به مساله عاشورا گره زدند: یکی در فصل اول نهضت - یعنی روزهای محرم سال ۴۲- که تریبون بیان مسایل نهضت، حسینیه ها و مجالس روضه خوانی و هیئات سینه زنی و روضه روضه خوانها و ذکر مصیبت گویندگان مذهبی شد و دیگری، فصل آخر نهضت - یعنی محرم سال ۵۷- بود که امام (ره) اعلام فرمودند: ماه محرم گرمی و بزرگ داشته بشود و مردم مجالس برپا کنند. ایشان، عنوان این ماه را ماه پیروزی خون بر شمشیر قرار دادند و مجددا همان طوفان عظیم عمومی و مردمی به وجود آمد، یعنی ماجرای نهضت که روح و جهت حسینی داشت، با ماجرای ذکر مصیبت حسینی و یاد امام حسین (ع) گره خورد. ۶۸/۵/۱۱

ما بیشتر از گذشتگان، قدر نهضت حسینی را می دانیم: آنچه که نهضت ما را جهت می داد و امروز هم باید بدهد، دقیقا همان چیزی است که حسین بن علی (علیه السلام) در راه آن قیام کرد. ما امروز، برای شهدای خود که در جبهه های گوناگون و در راه این نظام و حفظ آن، به شهادت می رسند، با معرفت عزاداری می کنیم. آن شهید و جوانی که یا در جنگ تحمیلی و یا در برخورد با انواع و اقسام دشمنان و منافقان و کفار به شهادت رسیده، هیچ شبهه یی برای مردم ما وجود ندارد که این شهید، شهید راه همین نظام است و برای نگهداشتن و محکم کردن ستونهای همین نظام و انقلاب، به شهادت رسیده است .

اگر عاشورا نبود...: اگر در جامعه ما، عشق به امام حسین (ع) و یاد او و ذکر مصایب و حوادث عاشورا معمول و رایج نبود، معلوم نبود که نهضت با این فاصله زمانی و با این کیفیتی که پیروز شد، به پیروزی می رسید .

قوی کردن نگاه عاطفی لازمه عزاداری: امام (ره) با ظرافت، آن تصور غلط روشنفکر مآبانه قبل از پیروزی انقلاب را که در برهه یی از زمان رایج بود، از بین بردند. ایشان، جهتگیری سیاسی مترقی انقلابی را با جهتگیری عاطفی در قضیه عاشورا پیوند و گره زدند و روضه خوانی و ذکر مصیبت را احیا کردند و فهماندند که این، یک کار زاید و تجملاتی و قدیمی و منسوخ در جامعه ما نیست، بلکه لازم است و یاد امام حسین و ذکر مصیبت و بیان فضایل آن بزرگوار -چه به صورت روضه خوانی و چه به شکل مراسم عزاداری گوناگون- باید به شکل رایج و معمول و گریه آور و عاطفه برانگیز و تکان دهنده دلهای، در بین مردم ما باشد و از آنچه که هست، قویتر هم بشود. ایشان، بارها بر این مطلب تاکید می کردند و عملا هم خودشان وارد می شدند .

اثر محسوس محرم در زندگی ما: محرم دوران انقلاب، بامحرمهای قبل از انقلاب و دوران عمر ما و قبل از ما، متفاوت است. این محرمها، محرمهایی است که در آن، معنا و روح و جهتگیری، واضح و محسوس است. ما نتایج محرم را در زندگی خود می بینیم. حکومت و حاکمیت واعلای کلمه اسلام و ایجاد امید به برکت اسلام در دل مستضعفان عالم، آثار محرم است .

عزاداری میدانی برای پیشرفت روحی: پروردگارا! این ماه محرم و ایام عزاداری را، برای ما میدان پیشرفتی در معارف و عمل اسلامی قرار بده. ۷۰/۴/۲۰

درس از محرم فقط به معنی کشته شدن نیست: در ایام محرم و صفر، ملت عزیز ما، باید روح حماسه را، روح عاشورایی را، روح نترسیدن از دشمن را، روح توکل به خدا را، روح مجاهدت فداکارانه در راه خدا را، در خودشان تقویت کنند، و از امام حسین، علیه السلام، مدد بگیرند. مجالس عزاداری برای این است که دلهای ما را با حسین بن علی، علیه السلام، و اهداف آن بزرگوار نزدیک و آشنا کند. یک عده ی کج فهم نگویند که امام حسین، علیه السلام، شکست خورد. یک عده ی کج فهم نگویند که راه امام حسین، علیه السلام، معنایش این است که همه ی ملت ایران کشته شوند. کدام انسان نادانی، چنین حرفی را ممکن است بزند. یک ملت از حسین بن علی، علیه السلام، باید درس بگیرد. یعنی از دشمن نترسد، به خود متکی باشد، به خدای خود توکل کند، ۷۱/۴/۱۰

نوحه خوانی و عروج معنوی مردم: نوحه ی سینه زنی خواندن هم شرایط دارد. باید آن کسانی که اینها را تهیه می کنند، می سرایند، می خوانند، مواظب باشند که درست برطبق معارف اسلامی حرف بزنند، تا این سینه زنی، این روضه خوانی، این نوحه خوانی، قدمی باشد در راه عروج مردم به اوج قله ی افکار اسلامی. ۷۲/۳/۲۶

بهانه ای برای نوشیدن از چشمه عاشورا: از همان روزی که موضوع ذکر مصیبت حسین بن علی، علیه السلام، مطرح شد، چشمه ی جوشانی از فیض و معنویت، در اذهان معتقدین و محبین اهل بیت، علیهم السلام، جاری گشت. این چشمه ی جوشان، تا امروز همچنان ادامه و جریان داشته است، بعد از این هم خواهد داشت، و بهانه ی آن هم، یادآوری خاطره ی عاشورا است. ۷۳/۳/۱۷

وسیله ای برای ارتباط روحی و قلبی با اهل بیت: مسلماً شرکت در مجالس مذکور، ثواب اخروی دارد، اما ثواب اخروی مجالس عزا، از چه ناحیه و به چه جهت است، مسلماً مربوط به جهتی است که اگر آن جهت نباشد، ثواب هم نیست. بعضی از مردم متوجه این نکته نیستند. همه باید در این مجالس شرکت کنند، قدر مجالس عزاداری را بدانند، از این مجالس استفاده کنند، و روحا و قلبا، این مجالس را وسیله ای برای ایجاد ارتباط و اتصال هرچه محکم تر میان خودشان و حسین بن علی، علیه السلام، خاندان پیغمبر، و روح اسلام و قرآن قرار دهند. این، از وظایفی که در این خصوص مربوط به مردم است.

سه ویژگی عزاداری حسین بن علی (ع):

در مجالس عزاداری ماه محرم، این سه ویژگی، باید وجود داشته باشد: ۱. عاطفه را نسبت به حسین بن علی و خاندان پیغمبر، علیهم صلوٰه الله، بیشتر کند. (علقه و رابطه و پیوند عاطفی را باید مستحکم تر سازد.) چون رابطه ی عاطفی، یک رابطه ی بسیار ذی قیمت است.

۲. نسبت به حادثه ی عاشورا، باید دید روشن و واضحی به مستمع بدهد.

۳. نسبت به معارف دین، هم ایجاد معرفت و هم ایجاد ایمان - ولو به نحو کمی - کند

دیدگاه مراجع تقلید درباره برگزاری آیین های محرم در شرایط کرونا

در پی ادامه وضعیت نگران کننده کرونا در قم و بسیاری از استان های کشور و قرار گرفتن در آستانه محرم و شور و علاقه ملی برای برگزاری آیین های عزاداری سالار شهیدان امام حسین (ع) و یاران فداکارش، شماری از مراجع عظام تقلید در قالب سخنان، بیانیه یا پاسخ به استفتائات، با اشاره به شرایط کرونایی کشور بر رعایت پروتکل های بهداشتی در هر گونه آیینی تاکید کردند.

آیت الله مکارم شیرازی

با تاکید بر این که عزاداری ماه محرم باید با رعایت پروتکل های بهداشتی برگزار شود گفت: شکی نیست که ما اصولی داریم که به هیچ وجه نمی توانیم آن ها را رها کنیم؛ از جمله آن مساله عزاداری محرم و صفر است.

با تاکید بر لزوم تدبیر مناسب در این خصوص، اظهار داشت: اگر این امور را رها کنیم اسباب دردسر است، اگر بخواهیم عمل کنیم باید به شکلی باشد که هم پروتکل های بهداشتی رعایت شود و هم از جنبه های معنوی و مذهبی غافل نشویم؛ همان گونه که در مورد نماز جمعه هم این دستور داده شده است

وی ادامه داد: اگر ضابطه و معیاری در این خصوص نداشته باشیم، مشکلاتی پیش خواهد آمد، بنابراین به طور حتم باید متولیان امر در این خصوص توجه کافی و لازم را داشته باشند تا هم دغدغه‌های مذهبی و دینی مردم مورد توجه قرار گیرد و هم پروتکل‌های بهداشتی و سلامت آنان حفظ شود.

آیت‌الله مکارم شیرازی با تاکید بر این که به هیچ قیمت نمی‌توان جلوی برگزاری مراسم عاشورا را گرفت، افزود: در زمان رضاخان با عاشورا چه کردند؟ اما همه دیدند که کاری از پیش نبردند.

وی در خصوص نذورات نیز خاطرنشان کرد: نذوراتی که مقید به شروط و قیود خاصی است مثلاً در شب عاشورا و یا فلان غذا و فلان حسینیه است، تغییر این نوع نذورات مشکل است و باید به شکلی مناسب و با رعایت جهات بهداشتی انجام پذیرد، اما نذوراتی که مقید نیست را می‌توان تغییر داد.

نظر آیت‌الله وحید خراسانی درباره آیین‌های محرم

در سوال از آیت‌الله وحید خراسانی آمده است: وظیفه ما در ایام محرم الحرام نسبت به اقامه عزا حضرت سیدالشهدا علیه‌السلام و سایر مناسبات اهل بیت علیهم‌السلام باوجود این بیماری (کرونا) چیست؟

این مرجع تقلید در جواب بیان کرد: شعائر اهل بیت علیهم‌السلام و خصوصاً اقامه عزای حضرت سیدالشهدا علیه‌السلام نباید تعطیل شود ولیکن با رعایت جهات بهداشتی و آنچه متخصصین امر توصیه می‌کنند.

آیت‌الله جعفر سبحانی

در خصوص عزاداری سیدالشهدا(ع) در دوران کرونا گفت: مسئولان سلامت جامعه باید برنامه‌ریزی کنند که عزاداری انجام بگیرد و سلامت جامعه نیز محفوظ بماند.

وی با سلام بر سالار شهیدان حضرت حسین بن علی(ع) تاکید کرده است: ایام ماه محرم و صفر، ایام عزاداری است و حسینیان که قلوب آنان لبریز از مهر سالار شهیدان است این دو ماه را نمی‌توانند بدون عزاداری سپری کنند، بالاخص به فرموده حضرت امام (ره): «ما هر چه داریم از محرم و صفر داریم» و درعین حال سلامت فرد و جامعه نیز یکی از فرائض است که حفظ آن لازم است.

آیت‌الله علوی گرگانی

عزاداری امام حسین (ع) از مهم‌ترین شعائر دینی است و هرگز نباید فراموش شود.

این مرجع تقلید در پاسخ به سؤالی مبنی اینکه با توجه به گسترش ویروس منحوس کرونا وظیفه ما در ایام محرم الحرام نسبت به اقامه عزای حضرت سیدالشهدا (ع) چیست؟، تصریح کرده است: اقامه عزای سیدالشهدا (ع) در ماه محرم از جمله مهم‌ترین شعائر دینی است که هرگز نباید فراموش شود و در شرایط فعلی که ویروس کرونا گسترش یافته است، لازم است با سیاه‌پوشی و نصب پرچم‌های عزاداری و مراقبت نفس، مجالس عزاداری به روش‌های سنتی با رعایت نکته‌های بهداشتی یا به طرق نوین و ابتکاری انجام شود.

غزل شهریار به مناسبت عزاداری سالار شهیدان (ع)

شیعیان! دیگر هوای نینوا دارد حسین
روی دل با کاروان کربلا دارد حسین

از حریم کعبه جدش به اشکی شست دست
مروه پشت سر نهاد، اما صفا دارد حسین

می برد در کربلا هفتاد و دو ذبح عظیم
بیش از اینها حرمت کوی منا دارد حسین...

او وفای عهد را با سر کند سودا ولی
خون به دل از کوفیان بی وفا دارد حسین...

آب را با دشمنان تشنه قسمت می کند
عزت و آزادگی بین تا کجا دارد حسین...

دست آخر کز همه بیگانه شد، دیدم هنوز
با دم خنجر نگاهی آشنا دارد حسین

شمر گوید گوش کردم تا چه خواهد از خدا
جای نفرین هم به لب دیدم دعا دارد حسین

اشک خونین، گو بیا بنشین به چشم «شهریار»
کاندرین گوشه عزایی بی ریا دارد حسین

پی نوشت ها :

۱. سوره مائده (۵)، آیه ۹۷
۲. همان آیه ۲
۳. سوره توبه (۹)، آیه ۲
۴. مجمع البیان، ج ۳-۴، ص ۲۳۷
۵. سوره بقره (۲)، آیه ۲۱۷
۶. نک: مجمع البیان، ۱-۲، ص ۵۴۹ و ترجمه تفسیر المیزان، ج ۳، ص ۲۳۹ و ۲۷۴
۷. سوره بقره (۲)، آیه ۱۹۴
۸. نک: فرازهایی از تاریخ پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله و سلم، ص ۳۵۹
۹. سوره توبه (۹)، آیه ۵
۱۰. سوره توبه (۹)، آیه ۳۶
۱۱. مجمع البیان، ج ۶-۵، ص ۴۲
۱۲. سوره توبه (۹)، آیه ۳۷
۱۳. بحار الانوار، ج ۹، ص ۷۹
۱۴. مجمع البیان، ج ۶-۵، ص ۴۵
- ۱۵- آشنایی با حسین (ع) میرزا باقر زمره ای، قم، نامدار، ۱۳۸۲، ص ۲۲۱ و نهضت حسینی، ج ۱، ص ۲۳ .
- ۱۶- همان، ص ۲۲۱ و الوقایع و الحوادث، ج ۲، ص ۲۶۰
- ۱۷ = همان، ص ۶۴
- ۱۸- همان، ص ۶۶، و شهید کربلا، ج دوم، ص ۲۲۴ - ۲۲۷
- ۱۹- دفاع از حسین شهید، ص ۴۷۶ و آشنایی با حسین(ع)، همان، ص ۶۷
- ۲۰- میرزا حسین نوری، مستدرک الوسائل بیروت، مؤسسه آل البيت، سوم ۱۴۱۱، ص ۳۱۸ - ۳۱۹ روایت ۱۴ و ر- ک معالی السبطين، ص ۱۴۳
- ۲۱- توجه کنید ترتیب افراد توسط عائشه بیان شده است .

- ۲۲- مجمع الزوائد، ابوبکر هیثمی، ج ۹، ص ۱۸۸ باب مناقب حسین بن علی(ع)، کنز العمال، ج ۶، ص ۲۲۳؛ اعلام النبوه
مامروی، ص ۸۳، الصواعق المحرقة، ابن حجر، ص ۱۹۲، مقتل خوارزمی، ج ۱، ص ۱۵۹
- ۲۳- همان، (مقتل) ص ۱۶۲ تذکره الخواص ابن جوزی، ص ۲۲۵ و کتاب صفین، نصرین مزاحم، ص ۵۸.
- ۲۴- مناقب ابن شهر آشوب، ج ۴، ص ۱۸۰ فصل فی کرعه و حبره و بکائه
- ۲۵- محمد باقر مجلسی، بحار الانوار، ج ۴۴، ص ۲۹۸
- ۲۶- مناقب شهر آشوب، ج ۴، ص ۱۸۰
- ۲۷- کامل الزیارات، ص ۱۷۴، باب ۷۱، ثواب من زار الحسین فی یوم العاشوراء و مصباح المتعجد، ص ۷۳۱
- ۲۷- مصباح المتعجد، ص ۷۱۳
- ۲۸- همان، ص ۷۳
- ۲۹- بحار الانوار، ج ۴۴، ص ۲۸۳
- ۳۰- مصباح شیخ طوسی، ص ۷۲۴
- ۳۱- بحار الانوار، همان، ج ۴۴، ص ۲۶۹
- ۳۲- بحار الانوار، ج ۴۴، ص ۲۸۴ و تاریخ النیاحه علی الحسین(ع)، ص ۱۶۰
- ۳۳- بحار الانوار، ج ۴۴، ص ۲۸۴ - ۲۸۳ و امالی صدوق، مجلس ۲۷، ص ۲۰
- ۳۴- عیون اخبار الرضا به نقل از آشنایی با قبله هفتم، امام هشتم، ص ۶۹ و آشنایی با حسین، ص ۲۲۰
- ۳۵- بحار الانوار، ج ۴۵، ص ۲۵۷، تاریخ النیاحه علی الحسین(ع)، ص ۱۶۴
- ۳۶- کامل ابن اثیر، ج ۵، ص ۲۸۷، و زندگی تحلیلی پیشوایان ما، ص ۲۵۶
- ۳۷- مقاتل الطالبین، ابوالفرج اصفهانی، ص ۴۷۸
- ۳۸- بحار الانوار، ج ۹۸، ص ۳۲۰